

A középeurópai gabona-válság és Románia gazdáit.

Az Orsz. Magyar Párt szatmári nagygyűlésére írta: **Dr. Szász Ferenc.**

A gazdasági válság a folyó év nyarán katasztrofális helyzetbe sodorta Románia gazdáit. Az az áreltolódás, amely a mezőgazdasági termények és ipari cikkek árában évek óta a gazdák hátrányára fennállott, az 1929. és 1930. évek során érte el tetőfokát.

Néhány számadat mindennél jobban megvilágítja azt a helyzetet, ami az ipari cikkek és a mezőgazdasági termények áreltolódása következtében állott elő.

Mértékegységül vegyük fel a *búzát*. A búzának, mint elsőrendű szükségletek kielégítésére szolgáló cikknek, legkevésbé lett volna szabad ebben az áringadozásban résztvennie, de részben világgazdasági tényezők, részben pedig speciális belföldi gazdasági jelenségek a búza árát rendkívül ingadozóvá tették.

Az alábbi táblázat azt mutatja, hogy a gazdának hány kiló búzát kellett eladnia, hogy az alábbi cikket, illetőleg munkát megvásárolhassa.

Év	1 drb eke	1 kg talp bőr	1 kg szeg	1 kg rud vas	1 csomag gyapott	1 napszám
1917	250	10	1	1	25	5
1927	280	20	3	3	40	10
1929	450	40	5	5	70	20
1930	500	40	6	6	75	20

A gazdák kárára történt áreltolódásban Romániában kétségtelenül nagy szerepe van a túlságba vitt iparpártoló politikának. Ez a politika a román nemzeti eszmék hangoztatása mellett, ugyanakkor, mikor a kisebbségi iparosokat addig sanyargatta, amíg azok a szerszámot letették, az ország összlakosságának nagy részét kivető agrár lakosságot fizetési teljesítőképességének felső határáig igénybevette.

Az általános pénzhiány ezt a helyzetet még súlyosabbá tette. A gazdák magas kamatra felvett kölcsöneiket alig tudták és alig tudják fizetni. Gabonáikat pedig ugyancsak a nagy pénztelenség miatt olcsón kellett, hogy eladják.

Ezzel szemben a kereskedő és iparos csak drága árut adhatott a vevőnek, részint a helytelenül alkalmazott vámvédelmi politikáért, másfelől pedig azért, mert a hitelben vásárolt áru kamatai mérhetetlenül felszöktek. Ehhez hozzá kell még számítanunk azokat a mindenki által jól ismert illegális kiadásokat, amelyek alól egy kereskedő sem vonhatja ki magát.

Azt felelhetné erre valaki, hogy az elmondott panaszok a rendes kisebbségi sóhajtások keretébe tartoznak és tárgyi-lagos értékük nincs. Nincs különösen akkor, mikor a fegyver élet Romániának szegezzük. *Romániában* nem rosszabbak a viszonyok, mint *Európa* más államaiban és mindenek oka az általánosan uralkodó gazdasági válságra vezethető vissza.

Meg kell állapítanunk azonban, hogy Romániában igenis rosszabbak a viszonyok, mint Európa többi államaiban, de különösen ki kell emelnünk azt, hogy a középeurópai agrár-államok között gazdasági téren Románia sodródott a legveszedelmesebb örvénybe.

Ez annál csodálatosabb, mert Románia kitűnő fekvése, természetadta kincsei s általánosan elismert gazdagsága mellett ezt a válságot szerencsésen megúszhatta volna. Megfelelő kormányintézkedésekkel Romániát a válsággal küzdő országok sorából ki lehetett volna emelni és Románia önállóan megfuthatta volna azt a pályát, amelyik a válság útvesztőjéből kivezet.

Ma pedig a helyzet az, hogy Románia gazdasági élete a felé a zöld asztal felé néz és várja, hogy mit határoznak

sorsáról, amely asztal mellett sokkal jobb viszonyok között levő szomszédai többé-kevésbé felülről beszélnek vele.

Határozottan külön tehetség kellett ahhoz, hogy egy, a békeszerződések szerint győztes ország a gazdasági szervezetlenségnek és tapogatózásnak ebbe az ingoványába jusson!

Hasonlítsuk pld. össze a román gabonapiac augusztus 10-iki árait a Magyarországon akkor érvényben volt árakkal. Tudvalevőleg Magyarországon törvényes intézkedések történtek arra vonatkozólag, hogy a gazdák a gabona eladásakor *ár pótlékban* részesüljenek. A *boletta*-rendszer bevezetése kétségtelenül szükséges ma minden agrár államban, mert a gazdák érzik legjobban a válság sújtó erejét. De az árpótlék nélkül is elvállalhattuk volna a magyarországi árakat!

Megnevezés	Boletta nélkül pengő	Bolettával pengő
Tiszavidéki buza	77 kg-os 19.05–19.30	22.05–22.30
	78 kg-os 19.25–19.45	22.25–22.45
	79 kg-os 19.40–19.55	22.40–22.55
	80 kg-os 19.50–19.75	22.50–22.75
Felső tiszavidéki buza	77 kg-os 17.75–18.25	20.75–21.25
	78 kg-os 17.85–18.40	20.85–21.40
	79 kg-os 18.05–18.60	21.05–21.60
	80 kg-os 18.15–18.65	21.15–21.65
Egyéb buza	77 kg-os 17.65–17.85	20.65–20.85
	78 kg-os 17.80–18.00	20.80–21.00
	79 kg-os 18.00–18.20	21.00–21.20
	80 kg-os 18.05–18.25	21.05–21.25

A mellékelt kimutatásból kitűnik, hogy Magyarországon a gazdák közepes minőségű búzáért is mázsánsként 600 lejnél magasabb árat értek el.

Ezzel szemben nálunk, mint köztudomású, augusztus elején a legjobb minőségű búzáért sem lehetett mázsánsként 450–470 lejnél nagyobb árat elérni. Ennél az árnál a leggyengébb minőségű magyarországi búzát is jobban fizették

boletta nélkül! Az árdifferencia csaknem 100 lejre rugott, amit a *boletta* újabb 100 lejjel toldott meg.

Ezek a jelenségek gondolkozásra készítették Románia gazdasági köreit is és ennek tulajdonítható, hogy a már régóta tervezett középeurópai agrárblokk megteremtése iránt a mindig huzódozó Romániában is kezdeményező lépések történtek.

A dunai államok agrártörvényeinek közös alapon való értékesítésének minden feltétele adva van.

Magyarország, Románia, Jugoszlávia évi buzafeleslege hétmillió mázsára tehető. Ha ide számítjuk még Bulgáriát is, ennek feleslege valami kevéssel növeli ezt a mennyiséget,

Ausztria és *Csehország* évi búza import szükséglete pontosan annyit tesz ki, mint a dunai államok búza feleslege. Kétségtelen dolog tehát, hogy itt kellene megfogni a dolgot. Az amerikai búza ára Bécsben mázsánként 150–180 lejjel többbe kerül, mint a dunai államok búzája bécsi paritásban. Ha a dunai államok nem licitálnák le egymást az árakban, megközelíthetnék Bécsben búzájukkal az amerikai árat, ami 750–800 lejes árat jelentene ab Bács.

A bukaresti konferencia tulajdonképpen arra lett volna hivatva, hogy egy közös kiviteli szerv megteremtésével eliminálja a dunai agrárállamok egymással versenyző kínálatának ármorzsoló hatását. A bukaresti konferencián elvileg meg is állapodtak abban, hogy ezt a közös értékesítési forintot ki kell építeni.

Az ipari államok féltékenykedése és az az akció, amelyet *Csehszlovákia* politikai alapokon, kisantant érdekek hangoztatása mellett indított a bukaresti konferencia eredményei ellen, még azt a kevés sikert is kétségessé teszik, amit a konferencián uralkodó atmoszférából ítélve remélni lehetett volna.

A bukaresti konferencia után, amelyen Magyarország kiküldöttei is részt vettek, *Szinájában* külön jugoszláv-román gazdasági tárgyalásokat kezdettek. Ennek eredménye agrár-nézőpontból természetesen nem jelent sokat már csak azért sem, mert azon nem vett részt az agrár blokk két tagja: *Magyarország* és *Bulgária*.

Keveset enyhített ezen Michalache miniszter bulgáriai

látogatása és annak kihangsúlyozása, hogy a *szinajai* konferencia éle nem irányult Magyarország ellen.

A szinajai konferencián azonban ismételten kihangsúlyozták a résztvevők, hogy *nagy szükség van a dunai államok értékesítési kartellének kiépítésére.*

E sorok írásakor még a *varsói* konferencia előtt állunk, de az eddigi tapasztalatokon okulva sokkal több ott sem fog történni, mint történt Bukarestben és Szinajában.

Azt kétségtelenül meg lehet állapítanunk, hogy a nálunk uralkodó agrár-válság annak az általános világválságnak fokozott súlyban jelentkező következménye, amely a *túltermelés* hatásának és a *fogyasztók* megromlott vásárlóképességének eredőjéből tevődik össze.

Segíteni ezen két úton lehet: belső intézkedésekkel és nemzetközi megállapodásokkal.

Határozati javaslat:

Az Országos Magyar Párt szatmári nagygyűlése ki mondja, hogy a *Romániában* uralkodó agrár-válság leküzdésére a következő intézkedések megtételét kéri a kormánytól.

1. Helyes agrár-vámpolitika, olcsó hitel, adó-visszatérítések, az agrár-szállítási kedvezmények fokozása és a termelés és értékesítés irányítása által tegyen meg mindent a kormány, hogy az ország lakosságának zömét kitevő mezőgazdák helyzetében javulás következzen be.

2. Kívánatosnak tartja a nagygyűlés, hogy a kormány mindent tegyen meg a dunai államok értékesítési kartelljének kiépítése érdekében, miért csak így érhető el az, hogy az országban termelt gabonát világparitási áron lehessen értékesíteni.

Gyárfás Elemér:

Amikor az előadás és a határozati javaslat készült, a közvélemény még nem volt egészen tudatában annak, hogy mily nagyjelentőségű ez a kérdés, melyet csak most látunk valójában, amikor az orosz dumping hatása már nálunk is annyira érezhető.

Báró Jósika János:

Én azért kívánok a kérdésihez hozzászólni, mert, – noha természetesen teljesen egyetértek az előadó urral, – a gazdasági élet fejlődése bizonyos tekintetben már túlhaladta a javaslatban foglaltakat és így ezek kiegészítése volna szükséges olyan formában, hogy most már a dunai-államok részéről a gabona egységes értékesítése nem elegendő fegyver. Eddig úgy állott a helyzet, hogy Románia, Jugoszlávia és Magyarország hét-nyolc millió métermázsa feleslegének Ausztriában és Csehszlovákiában való elhelyezésére azt lehetett volna mondani: ennyiért adjuk egységesen és olcsóbban nem, most azonban az orosz dumping hatása alatt erre azt mondják az ipari államok: ha nem adjátok olcsóbban, ott van a lényegesen olcsóbb orosz búza és ebből fedezzük a szükségletet. Az egységes árak most már nem elégségesek ennek a helyzetnek kivédésére. Szerencsiére még van egy másik lehetőség is a dunai államok kezében. Ez az volna, hogy alkossanak maguk között *vámuniót* és az iparcikkeket csak akkor engedjék be az illető ipari államokból, ha azok megfelelő mennyiségben és értékben vásárolják meg az ő agrártermékeiket. A kérdés már felszínre is került, de sajnos meg is bukkott azonnal. Az ipari államok ugyanis hivatkoztak bizonyos politikai szerződésekre, Csehszlovákia a kisantant kapcsolatokra és így a terv keresztülvitelét sikerült megakadályozni. Ez az agrárválság, a gabona értékesítése azonban olyan életkérdése a dunai-államoknak, hogy emellett a gazdasági kérdés mellett minden politikai szempontnak el kell törpülnie. Azt hiszem a helyzet kötelességünkké teszi, hogy azzal is szorgáljuk ezt a szempontot, hogy bevegyük a határozati javaslatba, hogy nemcsak a gabona egységes értékesítését, hanem az ipari államokkal olyan egységes gazdasági szerződés megkötését látjuk szükségesnek, amelyek lehetővé teszik, hogy olcsó iparcikkek jussanak be az országba s viszont a mezőgazdasági termékeinket megfelelő áron értékesíthessük. Magam beszéltem egy külföldi pénzügyminiszterrel, aki azt mondta, hogy erre a hajlandóság valóban megvolna, mert hiszen az ipari államok Oroszország kikapcsolódásával piacuk nagy részét elvesztették s különben is, az ipari államok

a munkanélküliek felsegélyezésére most sokkal nagyobb összeget kénytelenek fordítani, minit amekkora lenne az a különbözet, amelyet a megkötendő szerződések alapján az agrárállamoknak fizetnének. A hajlandóság meg van és a magam részéről ezt látom az egyetlen célravezető útnak. Most már a közös árak nem elegendők, *egyedül a vámunió segíthet*. A régi monarchiában meg volt a gazdasági kiegyensúlyozottság, a határok ezt azonban teljesen lerombolták. A határokat viszont lerombolni nem lehet, de még mindig lehet olyan szerződéseket kötni, hogy az ipari cikkek vámmentesen jöhessenek be hozzánk.

Hexner Béla:

Csak egy pár szóval akarom kibővíteni az előttem szóló felszólalását és javaslatát, azzal tudniillik, hogy hozzá kell fűznünk azt a kitétel, hogy a „belföldi ipar érdekeinek megvédése mellett.” A belföldi iparunkat meg kell védenünk a külföldi áruk beözönlése elől.

Báró Jósika János:

A hazai ipar eddig hatalmas protekcióban részesült az agrártermékek rovására s emellett a helyzet úgy áll, hogy sajnos, ez a hazai ipar minden protezsáltága mellett sem tudja ma sem kielégíteni a belföldi szükségletet. Mondjuk, huszonöt százalékát kielégíti s mi ezért a huszonöt százalékért, méregdrágán fizetjük meg a másik hetvenöt százalékot. Nem akarok különösebb vitát provokálni, de itt minálunk eddig csak az ipart protezsálták, a mezőgazdaságot nem.

Gyárfás Elemér:

Talán úgy fogalmazhatnánk a határozatot, hogy az életképes belföldi ipar érdekeinek figyelembe tartásával.

Dr. Szász Ferenc:

Amikor ezt a tanulmányt elkészítettem, akkor, amint jeleztem is, éppen a varsói agrárkonferencia előtt állottunk. Azóta megtörtént a varsói, a budapesti, a bukaresti konferencia, most terveznek egy újabb varsóit és ha az Isten segít, még meg fogunk érni egynéhány konferenciát. Nemrégiben a Ke-

leti Ujságban már ki is fejtettem, – amint most Jósika báró úr is elmondotta, – hogy a jelenlegi helyzetben, az orosz dumping hatása miatt, mi, a dunai-államok már nem diktálhatunk, hanem le kell ülnünk a zöld asztalhoz, tárgyalásokba kell bocsátkoznunk az ipari államokkal, hogy kialakuljon valami cserekereskedelem, amely biztosítsa az agrártermékek elhelyezési lehetőségeit. Megjegyzem, hogy a veszedelmet itt nálunk látják és a kormány nagyon tisztában van azzal, hogy valamit sürgősen tenni kell. Nagyon aggasztó az a tény, hogy azokban a vármegyékben, ahol a mezőgazdasági lakosság a tulnyomó, az adóknak alig folyt be tizenhét-húsz százaléka. Kolozsmegyében csak mintegy tizenöt százaléka, s csupán ott, ahol sok iparos és kereskedő van, tudtak huszonöt százalékos behajtást elérni. Ez is mutatja, hogy a mezőgazda-társadalom elérkezett teljesítő képességének végső határához. Tehát készséggel hozzájárulok ahhoz, amit báró Jósika János mondott, hogy tudniillik az agrárállamok most már nem léphetnek fel diktatórikusan, hanem azzal kell megpróbálkozni, hogy az ipari államokkal közös frontot tudjanak kialakítani mindkettőjük hasznára.

Legyen szabad még egy dolgot előhoznom. Nem zárhatjuk le a kérdést, amíg nem beszéltünk a bolettáról és annak hatásairól. A boletta kérdés Magyarországon nagyon sok anekdotára és gunyolódásra adott alkalmat, bizonyos azonban, – akármit mondanak, – hogy a magyarországi gazda ma is három-négy pengővel jobban adja el a gabonáját, mint a mi gazdáink. Tehát, ha vannak hibái is a bolettának, kétségtelen, hogy a gazdákat nagyobb haszonhoz juttatja, mint amit mi tudunk elérni.

Még egy másik kérdés az lenne, hogy a motoros járművek hajtásánál gabonából készített szeszt használjanak, vagy legalább is olyan keveréket, amelyben a gabonából gyártott szesznek lényeges szerep jut. Tudom, hogy ennek, mivel petrolumtermelő ország vagyunk, nagy nehézségei vannak, pedig ez is sokat segítene a mezőgazdaságon.

A Szakosztály az előadói javaslatot báró
Jósika János kiegészítésével elfogadja.